

ELS LLIBERTARIS CATALANS A LA TRANSICIÓ

JOAN ZAMBRANA

ELS LIBERTARIS CATALANS A LA TRANSICIÓ

UNA HISTÒRIA IGNORADA (1976-1979)

Icaria ✿ Antrazyt
HISTÒRIA

Aquest llibre ha estat editat en paper 100% Amic dels boscos, provinent de boscos sostenibles i amb un procés de producció de TCF (Total Chlorin Free), per a col·laborar amb una gestió dels boscos respectuosa amb el medi ambient i econòmicament sostenible.

Traducció al català: Clara Moliner Xirgu

Edició ampliada de *La alternativa libertaria (Catalunya 1976-1979)*.
Edicions fet a mà - Badalona, 2000

Disseny de la coberta: Icaria
Fotografia de la coberta: Mitin Mataró (30-10-1976)

© Joan Zambrana

© D'aquesta edició:
Icaria editorial, s. a.
Baïlèn, 5 - planta 5
08010 Barcelona
www.icariaeditorial.com

Primera edició: Març de 2019

ISBN: 978-84-9888-872-0

Dipòsit legal: B 8912-2019

Fotocomposició: Text Gràfic

Imprès a ULZAMA (Navarra)

Printed in Spain. Imprès a Espanya

*Als amics i amigues,
molt especialment al Santi Soler
i l'Alex Bronchales*

ÍNDEX

Sobre llibertaris i (in)transicions, a Catalunya – Apunts dispersos, <i>Joan Zambrana</i>	11
Pròleg. Per què cal parlar de 1977 des de 1999 (reflexions sobre, i en contra, el fals oblit), <i>Santi Soler i Amigó</i>	15
Introducció	21
I. El món llibertari a finals del franquisme a Catalunya	29
L'herència del maig de 1968: vers un nou llibertarisme	29
Les diverses CNT	34
Lluites obreres i dinàmica antiautoritària	40
La contestació antiautoritària a CC OO de Catalunya	43
El «Movimiento Ibérico de Liberación» - el MIL	48
Els grups llibertaris nous	53
Grupos Solidaridad	57
MCL (Moviment Comunista Llibertari)	59
GOA (Grupos Obreros Autónomos) Santa Coloma de Gramanet	59
Frente Sindicalista Revolucionario (FSR)	60
Estudiants i llibertarisme	62
Situació política i crisi del franquisme	67
II. Postfranquisme: primera fase (1976).	
Fase de reconstrucció	71
La reforma Arias: immobilisme i lluites socials	71
La reconstrucció de la CNT a Catalunya	77
Els primers debats de la CNT	83
Unitat / pluralitat sindical	89
La primera demostració de masses: el míting de Mataró (30 d'octubre de 1976)	93
La vaga general del 12 de novembre de 1976 a Catalunya	97

Lluites obreres i assemblearisme: la vaga de Roca
com a exemple 101
La lluita per l'amnistia total: la Copel i les opcions
llibertàries 106
Debats i escenes de la faràndula catalana 111
Ajoblanco: una revista en clau llibertària 117
El Viejo Topo: revista de pensament per a una esquerra
plural 125

III. Postfranquisme: segona fase. Consolidació i expansió (1977) 131

La reforma Suárez i la ruptura pactada: de la Llei de Reforma
Política a les eleccions generals de 1977 131
La reestructuració de la FAI: alguns apunts 136
La CNT dins l'àmbit de l'Estat espanyol 140
«El anarquismo libertario reaparece en España» 140
L'evolució de la CNT de Catalunya: algunes dades sobre afiliació
i implantació (1976-1979) 148
CNT Catalunya: afiliació federacions locals de Catalunya 150
La lluita pel patrimoni històric: l'Ocupació
de Solidaridad Nacional 154
El míting de Montjuïc a Barcelona: l'eclosió màxima de la CNT
catalana 158
Les jornades llibertàries internacionals a Barcelona 161
Els ateneus llibertaris: un intent de lluita diferent entre els
moviments urbans 169
La vaga de gasolineres a Barcelona: dos actes per a un
conflicte 174

IV. Postfranquisme: tercera fase

Estancament i crisi (1978-1979) 183
El front antipacte de la Moncloa. La CNT s'oposa
al pacte social 183
El cas Scala: l'intent de criminalitzar la CNT per part
de l'Estat 186
La lluita per la llibertat d'expressió: Els Joglars, Boadella
i la Torna 191
L'Estat espanyol segueix torturant: la mort d'Agustin Rueda 195
El comitè nacional de la CNT es trasllada a Catalunya 198
Lluites obreres a Catalunya: l'enfrontament sindical
CC OO-CNT 201
Solidaridad Obrera inicia una nova fase: premsa obrera
al quiosc 204

Les eleccions sindicals : el posicionament de la CNT	209
La polarització ideològica dels diversos grups de la CNT-catalana fins al V Congrés: una aproximació	212
El desencant: la crisi de l'esquerra social	216
El V Congrés de la CNT: divisió i ruptura	221

V. Annexes. Dades de l'anarcosindicalisme a Catalunya 229

Assemblea reconstrucció CNT-Catalunya (29-02-1976)	232
Dades afiliació - CNT de Catalunya (anys 1977 i 1979)	232
Plens de sindicats CNT- Catalunya (1976-1979) - Estadística sindicats assistents	238
Adresses federacions locals «CNT – Cataluña»	252
CNT - Comitès de Catalunya (1976-1979)	254
Catàleg de publicacions llibertaries a l'Estat espanyol (anys 1976-1998)	256
Relació de federacions locals i sindicats – CNT Catalunya (anys 1976-1979)	257
Sindicats CNT – Catalunya	259
Fonts informatives: orals i documentals	264

Bibliografia 265

Tesis doctorals i tesines	276
Bibliografia complementària	277

SOBRE LLIBERTARIS I (IN)TRANSICIONS A CATALUNYA — APUNTS DISPERSOS

Joan Zambrana

L'anomenada «Transició democràtica» i també la seva curta història segueix sent, a dia d'avui, un assumpte d'evident «actualitat política», tant pel que fa als defensors del procés polític instaurat (conegut com «el règim del 78») com per aquells que critiquem les seves evidents mancances en termes de qualitat democràtica real per a les classes populars.

Respecte a la història inicial de l'anomenada Transició, podem dir que les primeres expressions narratives van ser dirigides i amplificades pels sectors polítics i culturals que van formar part de les elits institucionals dominants del «règim del 78». Els trets característics d'aquesta «història-farsa» es situaven molt més en el terreny de la propaganda política autosatisfeta que no pas en una construcció històrica crítica i fonamentada. Com és ben conegut, els règims polítics acostumen a basar la seva preeminència en la utilització de la història com a eina de propaganda cultural per a la seva lloança.

Ara fa vint anys, quan els trets bàsics d'aquest estudi van sortir a la llum, la història dominant de la Transició era la que hem expressat en aquestes primeres reflexions. Semblava, doncs, necessari contrarestar la propaganda del «règim» mitjançant narratives històriques d'una «altra» Transició «realment existent», caracteritzada pel seus continguts transgressors i llibertaris.

A dia d'avui, i per raons ben variades que no entrarem a analitzar, podríem dir que el relat idealitzat i mentider sobre la Transició «idíl·lica» s'està esmicolant des de fa un temps ençà; i que altres visions amb fort contingut crític comencen a tenir una

visibilitat i recepció més afavoridores. Com ja tots coneixem, per més que alguns ho neguin, no existeix una història objectiva i encara menys quan aquests fets passats són tan recents i encara vivim/patim algunes de les seves conseqüències socials i polítiques.

Juntament amb la crítica de la història de la Transició, aquest treball vol assenyalar el paper rellevant dels grups i sectors llibertaris en aquesta nova dinàmica activista, que es va produir als últims anys del tardofranquisme a Catalunya i que ha estat molt ignorada pels historiadors oficials del «règim del 78».

Com ja sabem, la història de l'anarquisme a Catalunya, molt especialment en el primer terç del segle XX, ha estat molt important en el si de les classes populars a l'hora d'implementar una cultura obrera d'emancipació social d'abast majoritari al nostre país.

La influència d'aquests corrents llibertaris en l'imaginari social de les classes populars a Catalunya havia minvat fortament a principis de la dècada dels anys 60 del segle passat, principalment per la forta repressió que la dictadura franquista va dur a terme contra els seus militants i simpatitzants. Un mena de genocidi cruel i de gran abast, dirigit a exterminar la cultura obrera revolucionària a casa nostra en les seves diverses expressions polítiques.

Semblava, doncs, que l'empenta llibertària s'aniria amortint en el marc geopolític de les societats del capitalisme occidental i que la reconeguda «excepció» ibèrica també conduiria cap al mateix camí. Però va arribar una nova i inesperada onada llibertària a diversos països del món, amb variades experiències revolucionàries, sota el paraigua lluminós dels «fets del 68», les quals van fer mutar el vell anarquisme (eminentment obrer) per un altre de matisos més polisèmics, protagonitzat per sectors socials i generacionals de caire predominantment juvenil.

Aquesta nova «repolitització llibertària» va tenir efectes dinamitzadors en països diferents de l'entorn capitalista, expressant una crítica reflexiva i acurada entorn de les noves formes de dominació existents. En el cas de Catalunya, i encara en ple franquisme, va servir per engegar una nova dinàmica d'activisme social llibertari, que es va expressar en l'aparició d'una nova cultura d'esquerres i la formació de nous grups antiautoritaris, autònoms i llibertaris que, progressivament, van anar adquirint un arrelament social rellevant.

A grans trets, i molt sintèticament expressat, aquesta seria l'essencial cronologia històrica respecte a la nova «repolitització llibertària» a casa nostra. Els historiadors «oficials» de l'antifranquisme (de tota mena i condició), d'aquesta època no acostumen a parlar-ne massa i ben sovint han marginat qualsevol referència substancial a aquesta nova dissidència.

A dia d'avui, però, existeix un bon grapat d'historiadors que fan recerca i ens estan oferint una informació consistent amb relació a la petjada llibertària dels anys del tardofranquisme, amb una voluntat manifesta d'assentar una contrahistòria alternativa a la narrativa oficial del «règim del 78».

Per acabar aquestes breus notes de l'edició del llibre en català, hem de dir que aquesta nova entrega parteix dels seus trets característics inicials, aportant algunes noves informacions empíriques respecte a la CNT (la històrica central anarcosindicalista), les quals ens demostrarien la rellevància d'aquesta organització sindical a l'hora d'agrupar els sectors llibertaris i la classe treballadora de casa nostra en els primers anys del postfranquisme.

Desembre del 2018

PRÒLEG

PER QUÈ CAL PARLAR DE 1977 DES DE 1999 (REFLEXIONS SOBRE, I EN CONTRA, EL FALS OBLIT)

Santi Soler i Amigó

El espectáculo puede dejar de hablar de algo durante tres días y es como si este algo no existiese... Como puede verse, las consecuencias prácticas son inmensas. (Guy Debord, 1988)

Sovint m'he trobat amb algun amic que em preguntava allò tan clàssic i que tant ens afalaga —per què negar-ho?— als que tenim el benaventurat vici d'escriure: «Quan tindrem el teu llibre de memòries?». Lògicament m'esforço a cercar una excusa creïble, alguna cosa així com que no tinc temps o que senzillament em fa mandra. Pel que sembla, el subconscient em traïx; em fa molta mandra contribuir a engrossir aquesta legió d'autors de tanta autobiografia mediocre camuflada de llibre de memòries que últimament omplen de manera espectacular els catàlegs editorials.

Els nostres coetanis han desencadenat, sense adonar-se'n, un simptomàtic allau de records, maquillats més o menys encertadament, contribuint a estructurar un aparador, reflex inquietant de la circumstància que ens ha tocat viure.

No voldria dramatitzar, encara menys desautoritzar a tants excel·lents escriptors que cultiven de manera remarcable aquest gènere literari que és el «memorialisme» (perdó per la parauleta): la nostàlgia traspua indiscutiblement no només tendresa i sensibilitat sinó, a més a més, un gratificant toc poètic. Una altra cosa molt diferent és aquesta multitud d'excombatents explicant les seves batalletes com qui evoca records de la mili: ens mostren les seves innombrables ferides de guerra, exhibeixen medalles rovellades que van deixar oblidades en el seu particular bagul dels records i s'afanyen de cop i volta a recuperar-ne la brillantor amb mal dissi-

mulades ànsies de conquerir el carnet homologat de protagonistes de la història, pagable en còmodes terminis.

Ja sé que les generalitzacions són sempre odioses, que no s'han de simplificar qüestions sempre complexes (polièdriques, com diuen ara), que soc el menys indicat per criticar els nostàlgics des de la meua nostàlgia particular. Però l'eclosió d'aquest nou memorialisme és un fenomen sociològic ben palpable que ens convida a preguntar-nos fins a quin punt es tracta d'una amnèsia deliberada, d'un efecte involuntàriament analgèsic, d'un cúmul de miratges que traïxen el nostre record sobre el que ha succeït no fa tant de temps, just fa tres dies com diu Debord... N'hi hauria prou amb dir que els qui s'enfronten a les regles implacables que regeixen la societat de la desinformació a títol purament individual, o autobiogràfic, troben en el pecat de la seva temerària ingenuïtat la penitència de la seva indefensió enfront de l'inquietant rodet del fals oblit que ens amenaça.

Una possible resposta a la pregunta de què passa amb tants llibres de memòries seria criticar l'efecte multiplicador d'aquesta redundància que comporta la mateixa noció de «llibre de memòries». Senzillament: és evident que la memòria és selectiva, que comporta, òbviament, certes rellicades i lapsus sense importància.

Doncs bé, el llibre de memòries és doblement selectiu; selectiu de forma redundant, amb falsedat per dir-ho d'alguna manera. Ja no és que la memòria en viu i en directe traïxi qui l'exerceix: la «memòria cosificada»; els llibres de memòries, concretament, traïxen no tant a qui els escriu (que també) sinó bàsicament al públic entre confiat i desprevingut al qual es dirigeixen. Potser per això aquest gènere està en auge aquí i ara.

La primera intención de la dominación espectacular era hacer desaparecer la práctica totalidad de las informaciones y los comentarios razonables sobre el pasado más reciente. (Guy Debord, 1988)

Quan us trobeu escrites per algun lloc parauletes o frases com aquesta mateixa de «memòria cosificada» no heu de sentir-vos incòmodes, al contrari: és òbviament una d'aquelles expressions amb truc propi de l'arsenal dialèctic postmarxista que utilitzen els

teòrics de la societat de l'espectacle per posar de manifest —«vi-sualitzar» n'hi diuen— el caràcter esquizoide de la societat que ens envolta. Els situacionistes, en efecte, deixaven enrere aquell Marx antic que, pel que ens van inculcar els seus devots deixebles, parlava d'«alienació» així, a seques, sense el més mínim matís, de manera que ens proporcionava una visió empobruda de la realitat.

Per aquest motiu, a l'abordar la seva crítica radical a la societat de l'espectacle —perspectiva de més calatge que la simple crítica de la societat de la mercaderia—, els nostres bons amics van optar per posar sobre la taula tot el vast repertori de definicions de l'alienació que estan al nostre abast a dia d'avui: 1) la cosificació presenta com a «cosa» el que en realitat és una relació social entre persones mediatitzada per coses; 2) l'estranyament en tant que separació malaltissa entre la persona i la seva vida de cada dia que la cosificació provoca; 3) la *enajenación*, alguna cosa més que un simple sinònim d'alienació en tant que insisteix en la seva faceta de bogeria (d'esquizofrènia, més concretament); i 4) la «falsa consciència» o consciència desdoblada, fruit d'aquesta esquizofrènia latent, etc.

Concretament, el cas Debord és una mostra clara i palpable de fins a quin punt la voluntat d'incidència en la història per part dels situacionistes pot perdurar més enllà del seu temps. El 1988, després de dues dècades de la irrupció romàntica del famós maig francès —quan encara es podia parlar de revolució com d'una excitant aventura al nostre abast—, va voler fer una mica de balanç del panorama que planava sobre nosaltres davant d'aquell final de segle que treia el cap a la cantonada escrivint uns «COMENTARIOS SOBRE LA SOCIEDAD DEL ESPECTACULO». Davant del malèit «pensament únic», aquesta ideologia «no ideològica» que segrega la globalització a nivell planetari en la qual estem immersos, la indignació del mestre és tan contundent com pertocaria a una ment coherent i lúcida.

La retòrica situacionista —brillant i eficaç com sempre— intentava, de nou, proporcionar-nos armes carregades de futur per actualitzar un discurs crític. Volia seguir incitant-nos a mantenir dreçada la bandera negra de la contestació permanent, del rebuig radical, avui com ahir, de tot aquest extens camp de l'ALIENACIÓ (cosificació-estranyament-*enajenación*) citat anteriorment. En cas

contrari —ens adverteix literalment—, viurem en un món sense memòria ja que les diverses agències de l'organització del silenci han decidit col·locar la història fora de la llei, condemnant així a la clandestinitat totes les històries recents.

El sistema escribe, organiza, con destreza la ignorancia de lo que sucede, e inmediatamente después, el olvido de lo que a pesar de todo ha llegado a conocerse...

I tot i així, més enllà del brogit aparentment apocalíptic propi d'una resistència retòrica de gran impacte ens indica paradoxalment una porta oberta a l'esperança. La societat ens organitza impecablement l'oblit del passat? O, més aviat, es limita a intentar-ho però tem no acabar d'aconseguir-ho?, hom pensa interiorment quan els veu inquietats i preocupats de manera tan exagerada. S'ha dit reiteradament que el poder o és total o no és res; també de la mateixa manera existeix un consens generalitzat en afirmar que la informació és poder. Si ambdues coses són certes, la por del Poder seria lògica, tindria la seva raó de ser: quan la desinformació no està segura de ser total i absoluta, la seva funció de pedestal del vedell d'or de torn amenaça amb perdre aquesta presumpta solidesa que li dona sentit i s'acaba desplomant estrepitosament. Només això...

Cuando aún había ideologías que se enfrentaban, que se auto-proclamaban a favor o en contra de tal aspecto de la realidad, había fanáticos y embusteros, pero no «desinformadores». (Guy Debord, 1988)

Cal ressituar doncs el debat. Ens havien inculcat fins a tal punt l'omnipotència del sistema per silenciar les nostres veus que gairebé ens ho havíem cregut. Començàvem ja a assumir —des d'una certa resignació que ratllava el conformisme— aquella impotència col·lectiva aparentment irreversible sense cap més sortida que la pura renúncia. El mirall distorsionant de la DESINFORMACIÓ ens presentava als nostres propis ulls com individus sense nexes, aïllats en el temps i l'espai, segregats i en certa manera ostatges de l'oblit generalitzat, posseïts per una aparent comunicació tan física

com moral, amb un saber separat de la nostra consciència vital, de la «vida quotidiana de cada dia», per dir-ho d'alguna manera. Els comentaris de Debord sobre desinformadors i/o desinformatos ens van com anell al dit. I és que si la DESINFORMACIÓ no és total i el Poder que genera no és absolut, potser haurem de reconèixer (confio que no massa tard) la nostra ingenuïtat al creure'ns més dèbils i sentir-nos més aïllats del que realment estem. Un exemple ho podria il·lustrar: la desconfiança i l'angoixa davant de la típica i tòpica pregunta «Quan tindrem el teu llibre de memòries?» desapareixeria, veient feliçment trastocat tot el seu sentit (*detourné*, que dirien els situacionistes). És un canvi d'esquemes i perspectives al qual hom hi arriba per vies més directes que el lent i feixuc aprofundiment teòric.

Concretament, el canvi de xip va sorgir en una conversa a casa amb l'amic Joan Zambrana, de badaloní a badaloní, sobre llibres vells i textos oblidats (no oblidem que el noi és historiadore). Detallo en viu l'anècdota, certament fortuïta però de cap manera trivial, d'un elemental comentari de sobretaula del que en pot sortir la guspira, la via directa de percepció a la que feia referència abans, perquè va deixar plantejada sobre la taula com qui no vol la cosa, el que podríem anomenar la pregunta del milió: «PER QUÈ NINGÚ PARLA JA DELS ANYS MÉS GUAPOS DEL POSTFRANQUISME?».

D'entrada em quedo una mica confós, sense saber molt bé què respondre-li: que no saben fer-ho (cosa molt difícil de creure, per cert), que potser ni volen ni els interessa el més mínim gratar ni que sigui una mica el passat per reivindicar, blanc sobre negre, quatre veritats. O millor, el més segur en la meua modesta opinió: una mica de tot al mateix temps... La pregunta, però, tenia un certa rellevància com per ser despatxada parlant de les quatre foteses amb les quals tan sovint es censuren, de fet, al nostre voltant (s'aparquen, podríem dir) certs temes poc confortables per a l'escala de valors que regeix aquesta societat mal anomenada «nostra».

Cal saltar de l'anècdota fortuïta a la categoria d'allò merament quantitatiu, de les quatre travetes que et posen els «media» a nivell qualitatiu, a qüestionar sense necessitat d'alçar la veu a ningú el que de fet són maniobres descarades d'exaltació i litúrgia del fals oblit per part d'una societat desequilibrada i una mica paranoica.

En una de les seves intencionades peces, el cantant Joan Isaac llença també la seva contundent pregunta: «On és la gent, on és aquella Barcelona del 75, bandera negra al vent...?».

O sigui: per què ningú parla d'aquella Catalunya de *Ajo-blanco*, la Soli i les JORNADES LLIBERTÀRIES? (excuseu que la meva memòria es reveli tan selectiva per moments). No és cert que haguem entrat en una societat «normalitzada», desvetllada i feliç per sempre, on ningú se'n recorda ja d'aquelles vivències rupturistes, d'aquell esclat llibertari de 1975-1979, d'aquell primer postfranquisme, aparentment tan lluny però al cap i a la fi tan proper i excitant.

On és la gent? És entre nosaltres: tant els que ho van viure com els que es van limitar a observar-ho, a prendre'n nota, a confiar-hi, inclús els que, eventualment, s'han tornat una mica desmemoriats. Existeixen hemeroteques, dossiers personals, arxius relativament poc assequibles. I existeixen les persones que van participar dels fets d'aquella mal anomenada «moguda llibertària» i les que es van limitar a ser-ne testimonis presencials. I existeix un públic jove i desconcertat que ni entén ni considera acceptable que els hagin intentat furar el record d'allò que, pel que sembla, era més que un espectacle. És un bon pretext per escriure un llibre. SÍ, de memòries...

Abril de 1999

